

1) Аналізуйте ринок

Перший крок – аналіз ринку, на якому ви працюєте. У військовий час значно змінюються умови на ринку і можливості. Потрібно досліджувати нові можливості та продукти та знайти свій нішевий сегмент на ринку.

2) Зосередьтеся на потребах клієнтів

На часі у військовий час особливо важливо слухати своїх клієнтів та потреби. Потрібно зосередитись в першу чергу на вирішенні проблем своїх клієнтів. Розуміння їх потреб та побажань допоможе підтримувати підприємство на плаву та стане запорукою виходу на новий рівень розвитку.

Список використаних джерел

1. Бізнес у воєнний час: як змінилося законодавство. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/#:~:text=Тобто%20у%20період%20воєнного%20стану,діяльності%20–%20до%20Міністерства%20внутрішній%20справ>
2. Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime>

Олена Кочубей

СУТНІСТЬ ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ХІМІЧНОЇ ОСВІТИ

Хімія як одна з фундаментальних наук, що формують загальну культуру людини, містить значний гуманітарний потенціал.

Аналіз методичної літератури хімії дозволяє виділити деякі аспекти гуманітаризації навчання хімії, які вже знайшли відображення в роботах вчених та практиків (О. Гаркович [1], Г. Тарасенко [2], Т. Форостовська [3]). Зокрема, нами виділено історико-методологічний, мистецтвознавчий, філологічний, екологічний, прикладний та регіональний аспекти.

Історико-методологічний аспект змісту шкільного курсу хімії передбачає використання на уроці відомостей з історії та методології хімічної науки; вивчення життя та творчого шляху видатних вчених-хіміків; опис історичних дослідів та проведення історичного експерименту; вирішення хімічних завдань з історичним змістом; проведення факультативів з історії хімії.

Мистецтвознавчий аспект характеризує: інтеграцію хімічного змісту уроку з живописом, скульптурою та ювелірним мистецтвом; вирішення пізнавальних завдань з використанням знань про хімічний склад та властивості фарб та емалей; проведення позакласних заходів з хімії з історико-мистецькознавчим змістом (конкурси, вікторини, бліцтурніри, інтелектуальні розминки); розкриття ролі музичних творів у житті вчених-

хіміків.

Філологічний аспект містить фрагменти текстів літературних творів з метою: ілюстрації матеріалу, що вивчається; складання контролюючих завдань; узагальнення знань з тем шкільного курсу хімії; здійснення взаємозв'язків хімічного змісту з лексикою української; вдосконалення мовної культури учнів під час навчання хімії.

Екологічний аспект включає: реалізацію програми екологізованого курсу хімії для закладів загальної середньої освіти; особливості постановки хімічного експерименту в екологічній освіті; використання контролюючих завдань з екологічним змістом; розробку екологічно спрямованих уроків хімії; вирішення хімічних завдань з екологічним змістом.

Прикладний аспект характеризує: прикладну спрямованість змісту шкільного курсу хімії; проведення практично спрямованого шкільного хімічного експерименту; особливості використання завдань із прикладним змістом для самостійної роботи; вирішення хімічних завдань із прикладним змістом.

Регіональний аспект передбачає: систематичне використання регіонального матеріалу на уроках хімії; включення до уроку хімії самостійних завдань з регіональним змістом; використання місцевих даних при виборі сюжетів, завдань, ілюстрацій, екскурсій та лабораторного експерименту.

Розкриємо стан цієї проблеми в практиці роботи закладів загальної середньої освіти. Взявши за основу рівень позитивної мотивації учнів-гуманітаріїв, що характеризуються інтересом до хімії, ми провели діагностичне дослідження. Опитано 67 учнів. Для цього складені анкети та опитувальники: карта самооцінки ставлення школярів до навчання; анкета для діагностики ставлення учнів до предмета «Хімія»; опитувальник виявлення інтересів і нахилів.

Аналіз отриманих результатів показав таке: понад 76,6% учнів-гуманітаріїв відзначають відповідальне ставлення до навчання загалом; 82,1% опитаних вважають, що добре засвоюють теоретичний матеріал та вміють робити висновки; 85,1% прагнуть застосовувати отримані знання на практиці, із них 90% висловлюють вибіркоче ставлення до різних навчальних предметів.

Щодо ставлення учнів до предмета «Хімія» отримані такі результати: потрібним предметом хімію вважають лише 35,8% учнів-гуманітаріїв, 50,7% учнів-гуманітаріїв вважають хімію важкою у розумінні. Постійний інтерес до хімії виявляють лише 28,3% учнів. 68,7% учнів-гуманітаріїв вважають, що інтерес до предмета залежить від ерудованості вчителя, 86,6% – від практичної спрямованості уроків хімії, 80,6% – від використання історичних, екологічних та регіональних екскурсів, що стосується поліпредметної інтеграції знань, то на здійснення міжпредметних зв'язків вказують 43,3% опитаних, причому 75% шкодують про те, що у змісті предмету не враховується обраний ними профіль навчання. Учні

відзначають, що інтерес до предмета зростає при використанні на уроках різноманітних форм та засобів навчання. У той самий час, наші дослідження показують, що 35,8% учнів вказують на застосування на уроках хімії одноманітних засобів навчання. 62,7% учнів хотіли б займатися під час уроків хімії моделюванням, малюванням, конструюванням.

Отже, з'ясовано, що реально існуючий підхід до навчання хімії учнів гуманітарних класів, що включає традиційний зміст шкільного курсу хімії, а також використання тільки класичних форм і методів навчання не задовольняє інтереси, потреби та духовні запити учнів-гуманітаріїв, внаслідок чого проявляється їхнє негативне ставлення до предмета. Вчитель першим стикається з означеною проблемою.

Для визначення позиції та рівня підготовки майбутніх вчителів хімії до роботи у класах гуманітарного профілю нами були розроблені анкети з самооцінки готовності до навчання хімії учнів-гуманітаріїв. В експерименті брало участь 39 здобувачів.

На запропоноване питання: «Якою програмою необхідно користуватися в процесі навчання хімії в гуманітарному класі?», отримано таку інформацію: 10,3% респондентів відповіли, що потрібно використовувати звичайну програму для закладів загальної середньої освіти; 7,7% обрали програму зі скороченнями, 82,0% віддали перевагу спеціально розробленій програмі. Очевидно, для оптимізації процесу навчання хімії учнів-гуманітаріїв потрібна спеціально розроблена програма з хімії, яка б враховувала індивідуальні особливості учнів цього профілю.

Більшість здобувачів вказують на необхідність оволодіння методами діагностування психофізіологічних особливостей учнів (домінування правої або лівої півкулі, тип мислення, сприйняття, пам'ять) з метою використання цих умінь у подальшій роботі з учнями гуманітарних класів. У той же час, 48,7% з них відзначають, що не володіють даними тестами та методиками. Характеризуючи негативний стан цього процесу у ЗЗСО, 41,0% респондентів вважають, що така діагностика іноді проводиться шкільним психологом, але вона не стає надбанням вчителів-предметників.

На питання про те, чи вдалося знайти літературу з викладання природничих предметів у класах гуманітарного профілю, 81,1% респондентів дали негативну відповідь, а інші наводили приклади зі статей, опублікованих у журналі «Хімія в школі», що розкривають міжпредметні зв'язки хімії та літератури.

Отже, процес викладання хімії в класах гуманітарного профілю сьогодні пов'язаний із багатьма невирішеними проблемами, серед яких провідне місце займає відсутність: детально розробленої програми та підручників з хімії для учнів гуманітарних класів; урахування психофізіологічних особливостей учнів-гуманітаріїв при доборі форм та методів навчання хімії; спеціальної методичної підготовки майбутніх учителів хімії до роботи у класах гуманітарного профілю.

Виявлено, що гуманітаризація навчання хімії є одним із засобів гуманізації освіти в цілому та передбачає введення елементів змісту гуманітарних дисциплін, а також форм та методів їх викладання у процес навчання хімії. Особливої ваги ідея гуманітаризації хімічної освіти набуває при її реалізації в класах гуманітарного профілю.

Визначено, що здійснювати відбір змісту, форм і методів навчання хімії в гуманітарних класах необхідно з урахуванням психофізіологічних особливостей навчально-пізнавальної діяльності окремих груп учнів-гуманітаріїв, орієнтуючись залежно від цього на правопівкульну або лівополушарну, або їхнє органічне поєднання.

Доведено, що на даний час в більшості випадків навчання хімії учнів гуманітарних класів здійснюється з використанням традиційного змісту, форм і методів навчання, що не відповідає інтересам, нахилам та духовним запитам учнів-гуманітаріїв. Однією з причин виявлено відсутність у майбутнього вчителя хімії спеціальної методичної підготовки для роботи в класах гуманітарного профілю.

Список використаних джерел

1. Гаркович О. Л. Формування екологічної компетентності при вивченні хімічних дисциплін у вищих навчальних закладах. *Хімічна та екологічна освіта: стан і перспективи розвитку*: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Вінниця: ТОВ «НіланЛТД», 2017. С. 25–27.
2. Тарасенко Г. С. Проблема гуманітаризації освітнього простору в контексті наукових ідей Семена Гончаренка (до 90-річчя з дня народження видатного українського педагога). *Український педагогічний журнал*. 2018. № 1. С. 6–14.
3. Форостовська Т. Гуманітаризація освіти як умова формування готовності до реалізації професійного самовизначення майбутніх учителів хімії. *Грааль науки*. 2021. № 5. С. 232–235.

Тетяна Кривенко

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ВІТЧИЗНЯНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЕРЕДОВИЩА

В останні роки вітчизняні сільськогосподарські підприємства зазнали серйозних труднощів в організації своєї діяльності. Пандемія COVID-19 та воєнний стан в Україні викликали обмеження у транспортуванні товарів, підвищення цін на ресурси, зокрема на паливо та мінеральні добрива, зростання конкуренції на ринку, втрату сільськогосподарських угідь та